

Geneza Brahmsovog koncerta za violinu i orkestar u D-duru, op. 77

Anastasov, Meri

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Music / Sveučilište u Zagrebu, Muzička akademija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:116:909872>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-04**

Repository / Repozitorij:

[Academy of Music University of Zagreb Digital Repository - DRMA](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

MUZIČKA AKADEMIJA

VI. ODSJEK ZA GUDAČKE INSTRUMENTE I GITARU

MERI ANASTASOV

GENEZA BRAHMSOVOG KONCERTA ZA
VIOLINU I ORKESTAR U D-DURU, OP. 77

DIPLOMSKI RAD

ZAGREB, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

MUZIČKA AKADEMIJA

VI. ODSJEK ZA GUDAČKE INSTRUMENTE I GITARU

GENEZA BRAHMISOVOG KONCERTA ZA
VIOLINU I ORKESTAR U D-DURU, OP. 77

DIPLOMSKI RAD

Mentor: nasl. doc. art. Martin Draušnik

Student: Meri Anastasov

ak.god. 2022./2023.

ZAGREB, 2023.

DIPLOMSKI RAD ODOBRILO MENTOR

nasl. doc. Martin Draušnik

Potpis

U Zagrebu, 15.06.2023.

Diplomski rad obranjen s ocjenom

POVJERENSTVO:

NASL. DOC. ART. IVAN NOVINC

RED. PROF. ART. ANĐELKO KR PAN

NASL. DOC. ART. MARTIN DRAUŠNIK

OPASKA

PAPIRNATA KOPIJA RADA DOSTAVLJENA JE ZA POHRANU KNJIŽNICI

MUZIČKE AKADEMIJE SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

SAŽETAK

Cilj ovoga rada jest prikazati nastanak i suradnju Johanessa Brahmsa i Josepha Joachima prilikom skladanja Koncerta za violinu i orkestar u D-duru, op.77. Na početku rada se izlažu biografski podaci skladatelja i solista te se spominju njihova umjetnička ostvarenja. Glavni dio rada obuhvaća proces nastanka koncerta u vidu suradnje i komunikacije između skladatelja i solista, a ističe se i problematika notnog zapisa i izvedbenih mogućnosti. U radu se ističu i korekcije koje su nastajale prije i nakon praizvedbe koncerta koje su rezultirale konačnom verzijom koncerta koja se koristi i danas.

Ključne riječi: korekcije, solistički koncert, suradnja skladatelja i solista, nastanak koncerta, praizvedba, violina

SUMMARY

The aim of this work is to show the process of creating and collaboration of Johannes Brahms and Joseph Joachim during the process of composing Violin Concerto in D major, op.77. At the beginning of the work, the biographical information of the composer and the soloist is presented and their artistic achievements. The main part of the work includes the process of the creation of the concert in the form of cooperation and communication between the composer and the soloist. Main part also includes the issue of notation and performance possibilities. The work highlights the corrections that were made before and after the premiere of the concert which resulted in the final version of the concert that is still used today.

Key words: collaboration between composer and soloist, corrections, first performance, genesis of the concert, solo concert, violin

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. PODACI O SKLADATELJU I SOLISTU	2
2.1. Johannes Brahms	2
2.2. Stvaralaštvo Johannesa Brahmsa	4
2.3. Joseph Joachim	5
3. NASTANAK I RAZVOJ KONCERTA ZA VIOLINU I ORKESTAR U D-DURU, OP. 77	7
3.1. Proces skladanja i suradnja na koncertu	8
3.2. “Neuspješna” praizvedba koncerta	9
4. KOREKCIJE KONCERTA ZA VIOLINU I ORKESTAR U D-DURU, OP. 77	11
5. ZAKLJUČAK	17
6. LITERATURA	18

POPIS SLIKA

Slika 1. Brahmsova prva verzija pasaža u uvodnom djelu (Schwarz, 1983)	12
Slika 2. Brahmsova alternativna verzija (Schwarz, 1983)	12
Slika 3. Joachimova korekcija zapisana u holografskom izdanju crvenom tintom (Schwarz, 1983)	12
Slika 4. Joachimova korekcija (Schwarz, 1984)	13
Slika 5. Brahmsova prva alternativna ideja (Schwarz, 1984)	13
Slika 6. Brahmsova druga ideja za istu pasažu (Schwarz, 1984)	13
Slika 7. Joachim šalje ponovni prijedlog sa komentarom: „Dragi Brahms! Možda je dobro.“ (Schwarz, 1984)	14
Slika 8. Brahmsova prva verzija (Schwarz, 1984)	14
Slika 9. Joachimov prijedlog (Schwarz, 1984).....	14
Slika 10. Finalna verzija (Schwarz, 1984).....	14
Slika 11. Brahmsova originalna verzija sa alternativom. (Schwarz, 1984).....	15
Slika 12. Joachimova verzija koja je dodana dosta kasnije u holografsku partituru (Schwarz, 1984)	15
Slika 13. Brahmsova verzija pasaže na kraju stavka. (Schwarz, 1984)	15
Slika 14. Joachimova verzija koja je tiskana u finalnoj partituri. (Schwarz, 1984)	15

1. UVOD

Unutar skupine gudaćih glazbala, violina se ističe kao „glavni“ orkestralni, komorni i solistički instrument koji često preuzima glavne melodijske linije. U razdoblju romantizma veliki broj skladatelja posvećuje svoj skladateljski opus tom instrumentu, pri čemu se ističe značajan broj solističkih koncerata napisanih za violinu i orkestar. Kao jedna od glavnih ličnosti romantizma, Johannes Brahms se istaknuo s izričitim brojem komornih i solističkih vrsta. Tijekom svoje pete godine studija odabrala sam Brahmsov Koncert za violinu i orkestar u D-duru, op. 77 kao jednu od skladbi koje ću izvoditi na obrani diplomskog rada. S obzirom da mi je ovaj koncert jedna od najdražih skladbi, odlučila sam dublje istražiti sami proces nastanka ovog koncerta, pri čemu sam se upoznala s životom skladatelja i solista. Tijekom istraživanja me posebno dojmilo kako su skladatelj i solist blisko surađivali, pri čemu je sami solist imao veliki udio u procesu skladanja i postavljaju određenih pasaža koje su u konačnici rezultirale „konačnim“ proizvodom koji se izvodi i dan danas.

U prvom poglavlju prikazani su biografski podaci njemačkog skladatelja Johannes Brahmsa i mađarskog violinista Josepha Joachima, pri čemu se ističe Brahmsov bogat skladateljski opus, a ističe se i virtuoзит Joseph Joachima na violini. U drugom poglavlju opisuje se proces nastanka Koncerta za violinu i orkestar, pri čemu se fokus stavlja na komunikaciju i suradnju skladatelja i solista, a također se spominje i praizvedba koja nije bila dobro prihvaćena. U trećem poglavlju opisuje se proces ispravaka i korekcija za dionicu violine koje su nastajale prije, tijekom i nakon praizvedbe koncerta te se ističe dobra i kvalitetna suradnja između Brahmsa i Joachima.

2. PODACI O SKLADATELJU I SOLISTU

2.1. Johannes Brahms

Johannes Brahms rođen je 7. svibnja 1833. godine u Hamburgu. Njegovi roditelji, Johann Jakob Brahms i Christianne Nissen upoznali su se mladi te su vrlo brzo uplovili u brak. Nažalost, Brahmsovi roditelji nisu bili financijski stabilni te je samim time Brahms imao teško djetinjstvo. Iako su financije bile najveći problem ove obitelji, roditelji su vrlo važan značaj pridavali obrazovanju pa su tako Brahmsu omogućili kvalitetno obrazovanje. Brahms je od malih nogu pokazivao interes za glazbu – njegov otac je bio glazbenik te je upravo on zaslužan za Brahmsove prve note odsvirane na klaviru. S devet godina Brahms je krenuo na poduke klavira kod najuglednijeg hamburškog profesora Otta Friedricha Willibalda koji je u Brahmsu prepoznao veliki talent za glazbu te ga je, nakon kratkog vremena, poslao na poduke kod Edwarda Marxsen s kojim je Brahms stekao prve temelje teorije glazbe i kompozicije. Edward Marxsen bio je izrazito cijenjen profesor čiji su se principi učenja glazbe temeljili na glazbi Johanna Sebastiana Bacha i Beethovena. Zahvaljujući Marxsenovim principa učenja glazbe Brahms je izrazito poštovao glazbu Beethovena i Johanna Sebastiana Bacha te je postao skladatelj čiji su se principi skladanja temeljili na osnovi klasicističkog načina skladanja.

Već od rane mladosti u Brahmsu se može primijetiti njegova dobronamjerna osobnost koja je u njegovoj odrasloj dobi izrazito došla do izražaja. Sa četrnaest godina Brahms je krenuo svirati po lokalnim krčmama kako bi zaradio novce te pomogao svojoj obitelji. Mladog Brahmsa je često mučio teret siromaštva pa je često bio nezadovoljan svojom situacijom. Iako Brahmsu to nije uvijek bilo po volji, nastojao je marljivo i ustrajno svirati, napredovati i učiti. No, 1853. godina bila je od izuzetno velike važnosti u njegovom životu.¹ Brahms upoznaje mađarskog violinistu Eduarda Reményia Hoffmanna koji je doputovao u Hamburg kao politička izbjeglica. Reményi se specijalizirao za Zigeuner (ciganski stil) koji je vrlo rado i vješto ubacivao u djela klasičnih njemačkih majstora. Brahms i Reményi odlaze na prvu glazbenu turneju 1853. godine koja će Brahmsu otvoriti vrata prema boljem životu. Reményi ga upoznaje s violinistom Josephom Joachimom s kojim Brahms ubrzo postaje vrlo dobar prijatelj i suradnik. Te godine Brahms također upoznaje Roberta i Claru Schumann te Franza Liszta koji će također imati velik

¹ Andreis, J., Povijest glazbe; knjiga 3, Zagreb, Liber Mladost, 1976., 40

utjecaj na njegov život. Prilikom prvog upoznavanja Brahms je Schumannu odsvirao svoju klavirsku sonatu u C-duru te Scherzo, op. 4. Schumann je bio zadivljen njegovom glazbom i umijećem sviranja te ga je u svom časopisu „Neue Zeitschrift für Music“ okarakterizirao kao „onoga koji je morao doći.“² Tim člankom je Schumann probudio interes izdavača i javnosti za Brahmsovu glazbu. Upravo je klavirska sonata op. 1 bilo prvo izdano djelo Johanessa Brahmsa. Obitelj Schumann je imala veliku važnost u Brahmsovom životu, posebice Clara Schumann za koju je Brahms gajio posebnu naklonost. U Clari je Brahms vidio idealnu ženu, a koliko mu je bila važna govori podatak da se nakon smrti Roberta Schumanna Brahms preselio u Dusseldorf kako bi joj pomogao oko kućanstva. Uz Brahmsov život povezuju se mnoge ljubavne intrige – jedna od njih je bila za vrijeme kada je Brahms boravio na odmoru u Göttingenu gdje je upoznao sopranisticu Agathu Von Siebold, no to je bilo kratkog maha jer je Brahms imao strah od gubitka slobode. Brahmsa su mnogi okarakterizirali kao čvrst i težak karakter koji je ponekad bilo teško podnositi. O njegovom čvrstom karakteru i principima govori i sukob sa skladateljima Nove njemačke škole – Brahms se čvrsto protivio njihovim načelima i principima skladanja. Brahms je često putovao te su koncertne turneje postale dio njegove svakodnevice. 1857. godine odlazi u Detmold te postaje zborovođa, a nakon Detmolda se vraća u voljeni Hamburg te osniva Hamburški zbor, čiji je veliki dio repertoara činio opus Brahmsovih zbornih skladbi. Nakon Hamburga, 1862. godine Brahms odlazi u Beč. Nedugo nakon dolaska u Beč, 1863. Brahms postaje direktor zbornske grupe „Singakademie“. Bečka publika je vrlo brzo prihvatila Brahmsa, te je Brahms u Beču vrlo brzo prikupio poštovanje i naklonost svojih kolega. Jedno vrijeme je vodio „Pjevačku akademiju“ te „Društvo prijatelja glazbe“, a 1875. godine se Brahms povukao te se posvetio svojoj umjetnosti i krugu prijatelja.³

Nakon smrti Clare Schumann, Brahmsovo zdravlje se pogoršalo. Doktori su mu dijagnosticirali rak. Iako je bolest uzimala maha, Brahms se tvrdoglavo trudio opirati bolesti te je dok je god mogao prisustvovao u glazbenom i društvenom životu Beča. Posljednje dane života je proveo uništavajući pisma i skladbe koje nije želio da se objave te naposljetku umire 03. travnja 1897. godine.

² Ibid., 40

³ Ibid., 42

2.2. Stvaralaštvo Johannesa Brahmsa

Brahms je bio strogi klasičar forme koji je uzore pronalazio u skladateljima 16. stoljeća i razdoblja baroka. Težište njegova stvaralaštva bila su instrumentalna djela među kojima posebno mjesto pripada klavirskim skladbama. Iako se istaknuo svojim minijaturama, prve klavirske skladbe započinje opsežnim, arhitektonski veoma čvrstim sonatama (op. 1 u C-duru, op. 2 u f-molu, op.5 u f-molu) koje su prožete duhom romantike i vidljiv je utjecaj nacionalnog stila u smislu korištenja narodnih napjeva. Skladao je također niz varijacija na vlastite i tuđe teme, od kojih se najviše ističe djelo Varijacije i fugu na Händelovu temu op. 24.⁴ Među brojnim klavirskim skladbama vrijedi spomenuti dva klavirska koncerta: 1. klavirski koncert u d-molu op. 15 te 2. klavirski koncert u B-duru, op. 83.

Brahms je velik broj svojih radova posvetio području komorne glazbe u kojem su zastupljeni svi komorni oblici, a u tom bogatom opusu ističu se snažni Klavirski kvintet u f-molu, op. 34, Kvintet s klarinetom u h-molu, op. 115, Trio s rogom u Es-duru, op. 40, sonate za violinu u A-duru, op. 100, a posebno se ističe njegova Sonata za violinu u d-molu, op. 108, koja je prožeta zgusnutom dramatikom.⁵

Skladatelj dosta kasno pristupa skladanju simfonija – tijekom života Brahmsa je pratila njegova velika samokritičnost, pogotovo imajući u vidu nedostižnost Beethovenovog skladanja. No unatoč tome, skladao je četiri simfonije: 1. simfonija u c-molu, op. 68, 2. simfonija u D-duru, op. 73, 3. simfonija u F-duru, op. 90 te posljednja, 4. simfonija u e-molu, op. 98. Svaka od ovih simfonija može očitati Brahmsovu privrženost ka Beethovenovu stilu skladanja simfonija.

Brahmsovo stvaralaštvo bogato je i u području vokalne glazbe. Ubrajamo ga u jednog od najznačajnijih predstavnika njemačke popijevke (*Lied*), a njegovo stvaralaštvo broji čak 33 opusa. Istaknuo se i u području zbarske glazbe, gdje je njegovo najuspješnije zbarsko djelo Njemački rekvijem (*Ein Deutsches Requiem*) koji je ujedno jedno od najznačajnijih djela duhovne glazbe, a pisan je po Biblijskim ulomcima.⁶

⁴ Andreis, J., Povijest glazbe; knjiga 3, Zagreb, Liber Mladost, 1976., 43

⁵ Ibid., 44

⁶ Ibid., 47

Gledajući cijeli njegov skladateljski opus, Johannes Brahms je zasigurno ostavio bogato stvaralaštvo koje je utjecalo na mnoge buduće naraštaje kompozitora te se ističe kao jedan od najznačajnijih kompozitora glazbenog romantizma.

2.3. Joseph Joachim

Joseph Joachim, rođen 1831. godine, bio je mađarski violinist, kompozitor i glazbeni pedagog. Već od malih nogu Joachim je pokazivao interes za glazbu, iako u njegovoj obitelji nitko nije bio glazbenik. Njegov prvi učitelj violine bio je Serwaczyński, a nakon njega Joachim odlazi u Beč te uzima poduke kod Josepha Böhma. Joachim je vrlo brzo zavladao tehnikama sviranja te je već s dvanaest godina otišao u Leipzig gdje je radio s Felixom Mendelssohnom, koji je velikim djelom zaslužan za Joachimov uspješni glazbeni put. U dobi od trinaest godina, 1843. godine Joachim odlazi s Mendelssohnom u London te izvodi Beethovenov koncert za violinu. Nakon izvedenog koncerta Joachim je prikupio divljenje publike, te su ga odmah proglasili „živućim tumačem Beethovena“.⁷ Ono što je razlikovalo Joachima od ostalih violinista toga razdoblja bila je njegova bespriječna tehnika na instrumentu, izrazito vješto vladanje gudačkom te u konačnici interpretacija djela u kojoj je Joachim velik značaj pridavao ne samo tehničkoj bespriječnosti već i muzičkoj ideji i poruci koju skladatelj želi prenijeti slušateljima. Joachim je surađivajući sa živućim kompozitorima postao sukreator djela na kojim je radio sa svojim suradnicima, poštivajući prije svega skladateljeve zamisli i ideje. Joachimovo sviranje imalo je velik utjecaj na violiniste toga vremena, čime je postao ne samo izvođač već i skladatelj, interpret i inspiracija za mnoge druge buduće naraštaje. Nakon njegove smrti zasigurno su ostali tragovi njegovog rada jer je Joachim bio izrazito uspješan pedagog koji je iznjedrio mnoge buduće naraštaje violinista.

Joachim je jako dobro poznao teoriju glazbe i kompoziciju zahvaljujući Mendelssohnu koji ga je poslao na poduke kod Heupthmanna. Njegova najpoznatija skladba je 2. mađarski

⁷ Preuzeto iz članka The Musical Times, Sep., 1933, Vol. 74, No. 1087 (Sep., 1933), pp. 797-799, autor Henry Joachim (7.5.2023.)

koncert za violinu u D-duru, op. 11. Osim svojih skladbi, pisao je kadence za koncerte, a među najpoznatijim kadencama se zasigurno ističu kadence za Beethovenov i Brahmsov violinski koncert. Joachim je tijekom svog života djelovao kao koncertmajstor u Weimaru i Hannoveru gdje je upoznao Franza Liszta, Roberta i Claru Schumann te Johannesu Brahmsa s kojima je njegovao doživotna prijateljstva.

Joachim se seli u Berlin 1868. godine gdje je boravio do 1907. godine, umirući u dobi od 76 godina. Nakon dolaska u Berlin Joachim je osnovao gudački kvartet sa kojim je djelovao do kraja života te je upravo Joachim bio zaslužan za širenje discipline komorne glazbe u svijetu. Proučavajući njegov skladateljski, izvođački i pedagoški rad, sa sigurnošću se može reći kako je Joachim bio jedan od najuspješnijih i najutjecajnijih violinista 19. stoljeća, za što je primio mnoga priznanja i nagrade za rad.

3. NASTANAK I RAZVOJ KONCERTA ZA VIOLINU I ORKESTAR U D-DURU, OP. 77

Brahms je dugo vremena razmišljao o skladanju violinskog koncerta, no na taj se korak odlučio tek 1878. godine za vrijeme odmora u Pörschachu. Zanimljivosti koje se kriju iza nastanka ovog koncerta zaista su posebne – Brahms ga je napisao u suradnji s dugogodišnjim prijateljem, violinistom Josephom Joachimom. Iako Joachim nije mogao parirati Brahmsu pri skladanju, Brahms ga je često tražio savjete kada bi imao nedoumica prilikom skladnja. Koliko je Brahms cijenio i uvažavao Joachimovo mišljenje govori podatak iz pisma koje je Brahms poslao Joachimu 1856. godine, predlažući mu da svaka dva tjedna šalju jedan drugome kontrapunktske vježbe te povratne komentare s primjedbama.⁸ Također, osim Brahmsovih komornih skladbi na čije je violinske dionice imao utjecaj, poznato je da je i Joachim imao vrlo izražen utjecaj na Brahmsov koncert za klavir u d-molu te je također zaslužan za transformaciju Brahmsovog gudačkog kvinteta za dva violončela u kvintet za klavir i gudače u f-molu.⁹ Iako je Brahms u svoje vrijeme često bio na meti strogih kritičara zbog svoje glazbe, Joachim nikada nije umanjivao vrijednost njegovih djela te je često dolazio u sukobe zbog svog čvrstog stava kada bi dolazilo do rasprava o Brahmsovoj glazbi. Pisma koja su objavljena u mnogim izdanjima knjiga daju uvid u njihov život i prijateljstvo. Često su pisali pisma u kojima su, osim glazbenih ideja i materijala, razmjenjivali detalje iz privatnog života. Iako su karakterno bili posve različiti, u glazbi su pronalazili zajednički jezik. Njihovo dugogodišnje prijateljstvo i suradnja rezultirala je skladanjem Koncerta za violinu u D-duru, op. 77. Iako ga je Brahms namijenio posvetiti Josephu Joachimu, prvobitna ideja se pretvorila u suradnju, u kojoj je, Joachim imao veliki utjecaj prilikom stvaranja djela. Postoji mali broj djela koji je nastao u tako bliskoj suradnji između skladatelja i izvođača u kojoj se skladatelj posve prilagodio izvođaču i njegovim idiosinkrazijama u procesu nastanka djela.

⁸ Brahmsova pisma prikupljena su prikupljena i obrađena u Brahmsovom institutu koji je pisma distribuirao u javnost te omogućio uvid i korištenje

⁹ Fuller Maitland, John A. Joseph Joachim. London & New York: J. Lane, 1905., 55

3.1. Proces skladanja i suradnja na koncertu

Brahms je koncert počeo skladati sredinom kolovoza 1878. godine za vrijeme odmora u Pörtlachu čije je područje u jednom pismu dugogodišnjem prijatelju Hanslicku opisao kao „djevičansko tlo“ gdje je zrak bio toliko pun melodija da je „*trebalo paziti da se ne zgazi po njima*.“¹⁰ Rad na koncertu može se pratiti kroz pisma koja su razmjenjivali Brahms i Joachim između 21. kolovoza 1878. i 26. lipnja 1879. godine te također pregledom rukopisa s njihovim bilješkama i promjenama koje su ispisivali u notni materijal tijekom konzultacija uživo. Sveukupno su objavljena trideset i tri pisma (363-398) koja se odnose na koncert, a jedino pismo koje se ne odnosi na koncert je pismo broj 395.

Brahms šalje Joachimu pismo 21. kolovoza 1878. godine gdje mu najavljuje slanje određenog broja odlomaka/ulomaka za violinu, a dan nakon toga, 22. kolovoza mu šalje kompletan prvi stavak zajedno s uvodom u finale gdje moli Joachima da uoči određene ulomke koji imaju nespretne pasaže kako bi ih maknuo ili izmijenio. Također, traži primjedbe i komentare na određene odlomke gdje upućuje Joachima da ispuni notni materijal s komentarima poput „teško, neugodno, nemoguće“, itd. Joachim je bio presretan s Brahmsovom konačnom odlukom da sklada koncert za violinu te mu odgovara 24. kolovoza s komentarom kako se većina tog stavka može svirati i da je veći dio stavka originalan po pitanju virtuozyteta na violini. Joachim je istaknuo činjenicu da bi mogao postojati potencijalni problem izvedbe u toplim dvoranama, ali je istaknuo da ne može doći do zaključka dok ne isproba: „*Većina se može svirati, veći je dio prilično violinistički originalan; ali hoće li biti ugodno svirati u pregrijanoj dvorani, ne mogu potvrditi ako ne odsviram cijelo djelo*.“¹¹ Brahms nakon Joachimovog odgovora predlaže da se sastanu u Pörtlachu gdje on ljetuje te se sastaju početkom rujna na nekoliko dana kako bi zajedno radili na koncertu. Krajem rujna Brahms odlazi u Hamburg gdje su boravili Joachim i Clara Schumann. Clara je tad prvi put čula koncert te ga povezuje sa Brahmsovom drugom simfonijom. Za vrijeme tog susreta pričali su o premijeri te o mogućoj praizvedbi za Novu godinu u Leipzigu. Sredinom listopada Joachim šalje pismo Brahmsu u kojem ga pita o napretku na koncertu te mu govori da je još uvijek moguća premijera koncerta u

¹⁰ Karlen Leistra Jones, *Improvisational Idyll: Joachim's "Presence" and Brahms's Violin Concerto*, op. 77, 19th Century Music, vol. 38, 2015., 3, 254.

¹¹ Schwarz Boris, *Joseph Joachim and the Genesis of Brahms Violin Concerto*, *The Musical Quarterly*, Vol. 69., 1983., 4, 507.

Leipzigu za proslavu Nove godine (1879.). Brahms mu odgovara 23. listopada oklijevanjem te ne želi da ga se požuruje i priznaje da je zapeo na *Adagiu* i *Scherzu*. Joachim je bio ustrajan u svojoj namjeri te šalje pismo Brahmsu 05. studenog u kojem mu govori da bi zadržao mogućnost premijere koncerta za 01. siječanj u Leipzig. Brahms nevoljko prihvaća ideju o premijeri te radije predlaže klavirsku probu. U istom odgovoru mu Brahms piše kako je izbacio dva srednja stavka te piše „siromašni“ *Adagio*. Iako je Brahms nevoljko prihvatio Joachimovu ideju o ranijoj premijeri, 12. prosinca šalje Joachimu solo dionicu violine i najavljuje da su orkestralne dionice kopirane te pristaje na praizvedbu u Leipzig 01. siječnja 1879. godine. Joachim, presretan Brahmsovom odlukom, 15. prosinca šalje pismo u kojem govori da je ozbiljno namjeravao komponirati kadencu. Brahms pristaje na sve te mu odgovara da planira doputovati u Berlin kako bi mogli uvježbati koncert s klavirom. Joachim mu odgovara u pismu od 19. prosinca da je pomno proučavao partituru, te mu predlaže različite *ossie* kao i štrihove i prstomete za solo dionicu te mu govori kako djelo „sadrži par neobičnih poteškoća.“¹² Brahms dolazi u Berlin 28. prosinca kako bi održali probe te su radili na posljednjim detaljima za koncert koji će se održati kroz nekoliko dana. Brahms je u pismu od 21. prosinca najavio Joachimu da premijera koncerta u Leipzig generalna proba za koncert koji će se održati 14. siječnja u Beču.

3.2. “Neuspješna” praizvedba koncerta

Brahmsov koncert je izveden u leipziškoj dvorani, a uz Joachima koji je bio solist na violini, koncert je pratio Gewandhaus orkestar. Orkestrom je za vrijeme izvedbe koncerta ravnao sami skladatelj, Johannes Brahms. Te večeri, osim Brahmsovog koncerta koji je bio na prvom djelu repertoara, izvodila se i Uvertira njemačkog skladatelja Franza Lachera i Mozartova *Martern aller Arten* iz „Die Entführung“ koju je izvodila poljska sopranistica Marcella Sembrich. Kako navodi Schwarz: „Premijera koncerta nije ispunila sva očekivanja: Joachim je bio nedovoljno pripremljen i nelagodan, Brahms je bio napet i nervozan, publika nije reagirala a

¹² Schwarz Boris, Joseph Joachim and the Genesis of Brahms Violin Concerto, *The Musical Quarterly*, Vol. 69., 1983., 4, 507.-508.

kritičari su bili hladni.“¹³ Nakon bečke praizvedbe koja se održala 14. siječnja 1879., Brahms se povukao iz dirigiranja nezadovoljan iskustvom s koncerata te je dirigentsku palicu povjerio Josephu Hellmesbergeru koji je koncert nazvao „koncertom ne za, nego protiv violine.“ Eduard Hanslick je u kritici napisao kako je koncert usko povezan s Brahmsovom 2. simfonijom i klavirskim koncertom u d-molu, a također je opisao koncert kao „*djelo visokog, snažnog rasta, s onom smirenom, istinski muževnom vedrinom, koja, na našu radost, sve više zahvaća skladateljev duh.*“¹⁴

Joachim je još nekoliko puta izvodio koncert prije konačne verzije, a Brahms ga je vjerno slušao u publici te je jednom prilikom izjavio; „*Svaki put ga svira sve ljepše, a kadenca je do sada postala tako lijepa da ljudi plješću mojoj kodi.*“¹⁵ Iako je Brahms bio zadovoljan Joachimovim izvedbama, bio je svjestan da koncert treba doraditi prije izdavanje finalne verzije. Pisma broj 378 –393 donose nove i važne promjene u koncertu, te također sadrže Joachimove korekcije koje su imale veliki utjecaj na konačnu verziju koncerta.

¹³ Schwarz Boris, Joseph Joachim and the Genesis of Brahms Violin Concerto, The Musical Quarterly, Vol. 69., 1983., 4, 508.

¹⁴ Hanslick, Eduard, Concerte, Componisten und Virtuosen der letzten fünfzehn Jahre, 1870-1885., III., Berlin, Allgemeiner Verein für Deutsche Literatur, 1886., 265.

¹⁵ Schwarz Boris, Joseph Joachim and the Genesis of Brahms Violin Concerto, The Musical Quarterly, Vol. 69., 1983., 4, 508.

4. KOREKCIJE KONCERTA ZA VIOLINU I ORKESTAR U D-DURU, OP. 77

Korekcije koje su uslijedile prije objave finalne verzije koncerta donose Joachimov utjecaj na solo dionicu violine. Iako Brahmsu nije trebalo puno pomoći oko dionice za violinu, poticao je Joachima na moguće ideje i poboljšanja. Korekcije se mogu pratiti kroz holografsku partituru u kojoj je Brahms upisivao sve izmjene i koju je koristio na izvedbi u Leipzigu i Beču. Partitura je pisana smeđom tintom, a ispravci i alternativne verzije pisane su crvenom, smeđom i narančastom bojom te crvenom tintom. Partituru koncerta je Fritz Kreisler 1948. godine predao Kongresnoj knjižnici te se 1979. godine povodom obilježavanja stote godišnjice od prve izvedbe i objave koncerta pojavilo faksimilno izdanje koje vjerno reproducira višebojne zapise pisane Brahmsovom rukom. Joachimova partitura koju mu je Brahms poslao 12. siječnja sadrži manje izmjene koje ukazuju na promjene u zadnji tren tijekom lekture. Partitura također sadrži *ossie* i promjene za violinsku dionicu koje je predlagao Joachim.

Brahms šalje pismo Joachimu 21. siječnja 1879. godine te ga traži da kopira solo dionicu violine s komentarom: „Želio bih to proći sa slabijim violinistom od Vas jer se bojim da niste dovoljno odvažni i strogi.“ Također, traži da upiše *ossie* za komplicirana mjesta. Brahms ponovo potiče Joachima u pismu od 24. siječnja na ispravke i promjene u violinskoj partituri te zahtijeva da svaka promjena u partituri bude označena crvenom tintom. Joachim je koncert izvodio 22. veljače 1879. u Londonu te mu u pismu govori kako je koncert prošao sasvim dobro ali ne uvijek „dovoljno delikatno u pratnji.“ U pismu koje je Brahms poslao Joachim u ožujku, Brahms pokazuje nesigurnost i nedoumice s objavljivanjem koncerta te se zapitao je li rad dovoljno dobar i praktičan da bude objavljen. Joachim mu u svom odgovoru predlaže susret uživo kako bi radili na nekim problematičnim mjestima te mu ukazuje kako sve više voli raditi na djelu, a pogotovo na prvom stavku. Sljedeći susret uživo odvijao se u Berlinu gdje su par dana zajedno radili na koncertu. Nakon što su se sastali u Berlinu nastavljaju raditi na koncertu putem pisama te Joachim u pismima šalje alternativne verzije za neka kompliciranija mjesta koji će biti priloženi u nastavku rada. U pismu od 22. lipnja Brahms najavljuje Joachimu da će koncert nositi njegovo ime (najavljena posveta) te Joachim odgovorom zahvaljuje na posveti koncerta te govori kako mu to pruža veliku radost. Lektura u kolovozu 1879. godine stavila je konačni pečat na njihovu suradnju te je djelo objavljeno 1879. godine pod izdavačkom kućom Fritza Simrocka.

Brahms je često tražio od Joachima da „nažvrlja“, prekriži ili promijeni neke stvari u partituri, a pritom ga je tražio savjete i ideje kako bi raspolagao s više opcija tijekom komponiranja. No unatoč tim molbama, često je bio tvrdoglav te se nije slagao sa Joachimovim prijedlozima koji se tiču violinske tehnike, a kada bi se složio pokazalo bi se da je Joachimov prijedlog bio od presudne važnosti. Suradnja s Joachimom testirala je Brahmsovu inventivnost jer je trebao često osmišljavati alternative. U sljedećim primjerima prikazat će se neke od izmjena koje su prethodile Joachimovim utjecajem.

Slika 1. Brahmsova prva verzija pasaža u uvodnom djelu (Schwarz, 1983)

Slika 2. Brahmsova alternativna verzija (Schwarz, 1983)

Slika 3. Joachimova korekcija zapisana u holografskom izdanju crvenom tintom (Schwarz, 1983)

Sljedeći primjeri mogu se pronaći u pismu br. 393 te br. 394 koji se odnose na ekspoziciju u prvom stavku – Brahms nije htio prihvatiti korekcije koje je Joachim poslao te mu šalje par primjera s komentarima te alternativnim verzijama, pri čemu u finalnoj verziji ostaje Brahmsova ideja.

Slika 4. Joachimova korekcija (Schwarz, 1984)

Brahms šalje komentar: „*Ne mogu prihvatiti promjenu koju si predložio u sljedećoj pasaži.*“¹⁶ U pismu predlaže par alternativnih verzija jer ne želi odustati od visokih i niskih početnih nota u pasaži.

Slika 5. Brahmsova prva alternativna ideja (Schwarz, 1984)

Slika 6. Brahmsova druga ideja za istu pasažu (Schwarz, 1984)

¹⁶ Ibid., 515

Slika 7. Joachim šalje ponovni prijedlog sa komentarem: „Dragi Brahms! Možda je dobro.“ (Schwarz, 1984)

Sljedeći primjeri ukazuju na ponovni Joachimov prijedlog koji je prihvaćen od strane Brahmsa.

Slika 8. Brahmsova prva verzija (Schwarz, 1984)

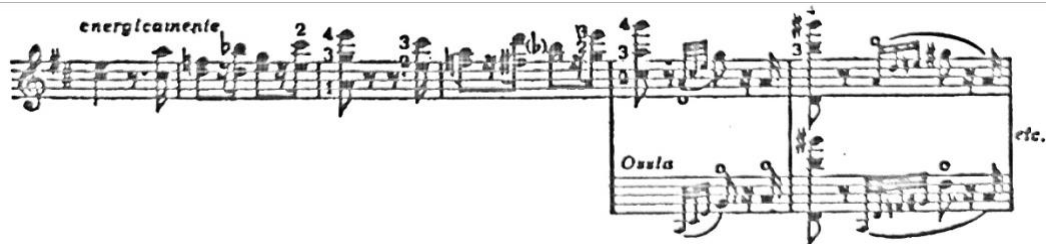

Slika 9. Joachimov prijedlog (Schwarz, 1984)

Slika 10. Finalna verzija (Schwarz, 1984)

U sljedećim primjerima prikazuju se Joachimove korekcije trećeg stavka koje je Menuhin jednom prilikom opisao kao „*dodir čistog genija*.“¹⁷

Slika 11. Brahmsova originalna verzija sa alternativom. (Schwarz, 1984)

Slika 12. Joachimova verzija koja je dodana dosta kasnije u holografsku partituru (Schwarz, 1984)

Slika 13. Brahmsova verzija pasaže na kraju stavka. (Schwarz, 1984)

Slika 14. Joachimova verzija koja je tiskana u finalnoj partituri. (Schwarz, 1984)

¹⁷ Ibid., 522.

Prikazani primjeri korekcija nisu jedini – Joachim je također imao veliku ulogu i u raspisivanju štrihova. Kada su štrihovi dolazili u pitanje Brahms je bio vrlo tvrdoglav te se često nije slagao sa Joachimovim prijedlozima. U jednom pismu Joachim je pokušao objasniti Brahmsu razliku između klavirske artikulacije i promjena gudala kod gudača jer je Brahms često koristio legato kako bi označavao fraze, a ne promjene gudala što je Joachim morao prilagoditi. U pismima se ne mogu pratiti sve promjene koje je Joachim predložio jer su tijekom sastanaka uživo radili na koncertu i po nekoliko dana te je na tim sastancima Joachim mogao eksperimentirati s violinom u ruci. Najvažniji sastanak dogodio se u Pörschachu 1878. godine početkom rujna, kada je Brahmsov izvorni koncept koncerta bio u formiranju. Također se ističe i sastanak u Leipzigu prije premijere u kojemu je Joachim prvi put imao koherentnu sliku drugog i trećeg stavka. Nakon objave koncerta Joachima ga je izvodio više puta te se koncert potpuno uklopio u njegov stil i osobnost.

5. ZAKLJUČAK

Govoreći o solističkim koncertima, važno je reći kako se ističu kao jedna od najznačajnijih glazbenih vrsta romantizma, no pritom je izrazito važno napomenuti kako su koncerti za violinu bili jedni od najvažnijih vrsta solističkih koncerata u tom periodu. Velik broj koncerata nastao je kao posveta izvođačima od strane skladatelja ili su izvođači pisali koncerte za vlastite potrebe.

Ipak, mali broj koncerata je nastao u okolnostima kao Brahmsov koncert za violinu. Imajući u vidu vrijednost ovog koncerta, posvetila sam se priči koja se krije iza nastanka koncerta. Jedan od najvrjednijih koncerata violinske literature pokazuje suradnju izvođača koji, osim uloge interpreta, preuzima i ulogu skladatelja. Iako bi svaki skladatelj trebao poznavati tehniku te mogućnosti instrumenta kojeg je odabrao kao inspiraciju za sljedeće djelo, ova suradnja pokazuje kako je ponekad važno surađivati i sa samim izvođačima jer često nije važno samo teorijsko poznavanje mogućnosti instrumenta, već i njegova „praksa“ u vidu same izvedbe. Istraživajući život i karakter Johannesa Brahmsa i Josepha Joachima uvidjela sam kako su, iako karakterno posve različiti, u glazbi dijelili isto mišljenje. Iako je njihovo prijateljstvo u jednom trenutku njihova života bilo „poljuljano“ upravo zbog različitih karaktera, u konačnici, ponovno ih je spojila ljubav prema glazbi, što je rezultiralo vrlo bliskom suradnjom. Perfekcionizam Brahmsa kao skladatelja te Joachima kao violinista iznjedrilo je djelo koje je osim glazbene važnosti pokazalo važnost suradnje, prilagođavanja i uvažavanja mišljenja izvođača.

6. LITERATURA

Andreis, J., **Povijest glazbe 3**, Zagreb, Liber Mladost, 1976.

Borchard, B, U. Katharina. **Joachim Joseph**. 2001. Dostupno na:

<https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/display/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000014322#omo-9781561592630-e-0000014322> (pristup: 11.5.2023.)

F. Swalin, Benjamin. **The Brahms Violin Concerto: A Stylistic Criticism. Papers Read by Members of the American Musicological Society at the Annual Meeting**. 1936. Dostupno na: https://www.jstor.org/stable/43873137?searchText=brahms+violin+concerto&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dbrahms%2Bviolin%2Bconcerto&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3Af9f1a1a3dba2da4a0fdb8b367dbda17e (pristup: 11.5.2023.)

Florence M., **Johannes Brahms, II.**, Leipzig, Breitkopf & Härtel, 1911.

Fuller Maitland, J. A. **Joseph Joachim**. London & New York: J. Lane, 1905.

Hanslick, E. **Concerte, Componisten und Virtuosen der letzten fünfzehn Jahre, 1870-1885., III.**, Berlin, Allgemeiner Verein für Deutsche Literatur, 1886.

Joachim, H. **Joseph Joachim, First Violinist of a Modern Art**. The Musical Times. Vol. 74., 1933. Dostupno na:

https://www.jstor.org/stable/918237?searchText=&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Djoseph%2Bjoachim&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&searchKey=&refreqid=fastly-default%3A16c193838df7b6cbedd96556a0a46f05 (pristup: 7.5.2023.)

Kalisch, A. **Joseph Joachim**, 1831-1931. The Musical Times. Vol. 72, 1931. Dostupno na:

https://www.jstor.org/stable/915887?searchText=&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Djoseph%2Bjoachim&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&searchKey=&refreqid=fastly-default%3A299c63012d27177630a4a3c7cd3d4cea&seq=1 (pristup: 7.5.2023.)

Karen Leistra, J. **Improvisational Idyll: Joachim's "Presence" and Brahms's Violin Concerto, op. 77**. 19th-Century Music, Vol. 38, 2015., 3. Dostupno na:

https://www.jstor.org/stable/10.1525/ncm.2015.38.3.243?searchText=brahms+violin+concerto&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dbrahms%2Bviolin%2Bconcerto&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3Abe9bf137b2b50cb5eebb9510d2dc62b2 (pristup: 11.5.2023.)

Lantham, P. **Brahms**. New York: Pellegrini and Cudahy Inc., 1949.

Schwarz, B. **Joseph Joachim and the Genesis of Brahms Violin Concerto**, The Musical Quarterly, Vol. 69., 1983., 4. Dostupno na:

https://www.jstor.org/stable/741978?searchText=brahms+violin+concerto&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dbrahms%2Bviolin%2Bconcerto&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3Aadd2f9085b153204dcaa4cafb4f45f41b

(pristup: 7.5.2023.)